

Europaudvalget EU-konsulent

Til: Udvalgets medlemmer og stedfortrædere
Dato: 11. maj 2009

Grønbog om retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område

Europa-Kommissionen fremlagde den 21. april 2009 en grøn bog om de EU-regler, som i dag regulerer hvilket lands domstol, der har kompetence til at dømme i en grænseoverskridende sag på det civil- og handelsretlige område, og hvordan en dom afsagt i ét land kan anerkendes og fuldbyrdes i et andet land¹.

Formålet med grønbogen er at indlede en bred høring om, hvorvidt der er behov for at forbedre disse regler².

Sidste frist for afgivelse af høringssvar er den 30. juni 2009.

Det eksisterende regelsæt i EU er fastsat i den såkaldte "Bruxelles I forordning", som trådte i kraft 1. marts 2002 og afløste og moderniserede reglerne i den såkaldte domskonvention af 1968.

Danmark er ikke omfattet af Bruxelles I forordningen på grund af det retslige forbehold, som indebærer, at Danmark ikke kan deltage i EU's overstatslige samarbejde om retlige og indre anliggende.

Til gengæld har Danmark opnået tilknytning til forordningen gennem en konkret mellemstatslig aftale med EU, som trådte i kraft i 2007 (en såkaldt parallelaftale)³

¹ Grønbog om revision af forordning 44/2001 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område af 21. april 2009 – Kom(2009)175.

² Grønbogen bygger på en statusrapport, hvor Kommissionen evaluerer regelsættet efter de første fem år - Kom(2009)174.

³ Rådets afgørelse for indgåelsen af parallelaftalen med Danmark har retsgrundlag i TEF art. 61 (civilretlige samarbejde) og TEF art. 300, stk. 2 første afsnit og stk. 3 første afsnit. Aftalens bestemmelser er gennemført i dansk lovgivning ved lov nr. 1563 af 20/12 2006 og har fundet anvendelse siden 1. juli 2007.

Der kan derfor godt være grund til at kigge lidt nærmere på grønbogen.

Men først en kort gennemgang af de gældende EU-regler under Bruxelles I forordningen.

I. Bruxelles I forordningen

Bruxelles I forordningen er en del af EU's civilretlige samarbejde, som sigter på at gøre det lettere at løse grænseoverskridende retlige tvister i EU. Forordningen fastsætter fælles regler for, hvilket lands domstol, der har kompetence til at dømme i en grænseoverskridende sag på det civil- og handelsretlige område, samt hvordan en dom afsagt i ét land kan anerkendes og fuldbyrdes i et andet land.

Som udgangspunkt er "*sagsøgtes bopæl*" det afgørende kriterium for, hvilken domstol der har *kompetence* til at træffe afgørelse i en sag. Personer, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges uanset deres nationalitet, ved domstolene i denne medlemsstat. En svensk borger eller virksomhed, som ønsker at lægge sag an mod en græsk virksomhed, skal således som udgangspunkt gøre dette i Grækenland.

Forordningen muliggør dog en række afvigelser fra dette princip og tillader, at retssager kan finde sted i en anden medlemsstat end den, hvor sagsøgte har bopæl. Bl.a. er der særlige regler for forbrugere, som muliggør, at forbrugere kan lægge sag an mod en virksomhed i den stat, hvor de har bopæl.

Et andet centralt princip i forordningen er, at enhver retsafgørelse fra en anden medlemsstats domstol på det civil- og handelsretlige område skal *anerkendes* i de øvrige medlemsstater, uden der kan stilles krav om anvendelsen af en særlig procedure. Den udenlandske retsafgørelse kan under ingen omstændigheder efterprøves med hensyn til sagens realitet.

Dog gælder, at medlemsstaterne kan nægte at anerkende retsafgørelser, hvis:

- de åbenbart strider mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som anmodningen rettes til
- det indledende processkrift i sagen ikke er blevet forkyndt for sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at denne har kunnet forsvare sig
- den er uforenelig med en retsafgørelse truffet mellem de samme parter i den medlemsstat, som anmodningen rettes til

- den er uforenelig med en retsafgørelse, som tidligere er truffet i en anden medlemsstat eller i et tredjeland mellem de samme parter i en tvist, der har samme genstand og hviler på samme grundlag.

Endelig skal det nævnes, at retsafgørelserne først betragtes som *fuldbyrdede*, når de er blevet erklæret "eksigible"⁴ i fuldbyrdelsesstaten efter en såkaldt "eksekvaturprocedure", der fastslår, at en dom kan fuldbyrdes⁵.

II. Grøn bog om behov for revision af Bruxelles I forordningen

Formålet med Kommissionens grøn bog er som sagt, at se nærmere på, om der er behov for at revidere de eksisterende EU-regler vedrørende anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område. Kommissionen har derfor foretaget en grundig evaluering af forordningens hidtidige anvendelse i medlemsstaterne.

Kommissionen finder generelt, at Bruxelles I forordningen har fungeret glimrende og har lettet de grænseoverskridende retssager på det civil- og handelsretlige område i EU.

Men Kommissionen peger alligevel på en række specifikke områder, hvor der er problemer og derfor kunne være behov for at revidere regelsættet.

Det gælder bl.a. følgende spørgsmål:

1. Bør man afskaffe den såkaldte eksekvaturproceduren?
2. Hvordan kan forordningens anvendelse forbedres i forhold til det internationale system?
3. Hvordan styrkes virkningen af såkaldte værnetingsaftaler?
4. Hvordan løser man de særlige problemer i forbindelse med tvister om industriel ejendomsret?
5. Bør man revidere forordningens krav om såkaldt "litispændens" og "indbyrdes sammenhængende krav"?
6. Er der behov for at få præciseret, hvornår man kan anvende såkaldt "foreløbige retsmidler"?

⁴ Eksigibel kommer af fransk "exigible" og betyder inden for jura noget, der kan inddrives ved eksekution.

⁵ I Danmark rettes en anmodning om, at en udenlandsk retsafgørelse, som er omfattet af Bruxelles I-forordningen, erklæres eksigibel, til fogedretten. Fogedrettens afgørelse om, hvorvidt retsafgørelsen er eksigibel, træffes ved kendelse.

7. Bør voldgiftsaftaler omfattes af forordningens bestemmelser?

Hvor meget anvendes Bruxelles I forordningen?

Ifølge Kommissionen anvendes forordningens *kompetenceregler* i et forholds lille antal sager, der går fra 1 pct. af alle civilretlige sager til 16 pct. i grænseområder. Reglerne om *anerkendelse* og *fuldbyrdelse* anvendes oftere. Ifølge Kommissionen varierer det fra 10 afgørelser i Portugal i 2004 til 420 afgørelser samme år i Luxembourg.

1. Afskaffelse af eksekvaturproceduren (art. 38)

Kommissionen foreslår, at man afskaffer den såkaldte "eksekvaturprocedure", som er den procedure i fuldbyrdelsesstaten, der fastslår, at en dom kan fuldbyrdes.

Kommissionen begrunder sit forslag med, at EU-borgerne bruger unødigt tid og ressourcer på at skulle vente på retternes afgørelser, og at langt de fleste anmodninger alligevel efterkommes (mellem 90 og 100 pct.). Kun mellem 1 og 5 pct. af disse afgørelser appelleres. Og hvis der i exceptionelle tilfælde gives medhold, sker dette som oftest for at sikre sagsøgtes processuelle rettigheder.

Kommissionen spørger dog i den forbindelse om, man bør opretholde visse garantier i form af eksempelvis en "særlig prøvelsesprocedure", hvis man afskaffer "eksekvaturproceduren"?

2. Forordningens anvendelse i det internationale system

De fleste af Bruxelles I forordningens bestemmelser gælder kun, hvis en sagsøgt har bopæl i en EU-medlemsstat. Hvis derimod sagsøgte bor i et land uden for EU, gælder som hovedregel national lovgivning⁶.

Denne mangel på harmoniserede EU-regler kan ifølge Kommissionen føre til uensartet retsbeskyttelse af EU-landenes borgere.

Kommissionen foreslår derfor, at man overvejer at udvide forordningens særlige kompetenceregler til også at omfatte sagsøgte med bopæl i tredjelande.

⁶ Dette gælder dog ikke i situationer, hvor en medlemsstat har enekompetence i henhold til forordningens artikel 22 - eksempelvis i sager om rettigheder over fast ejendom, eller hvis der er tale om bestemte former for tvister om f.eks. EF-varemærker.

Kommissionen spørger i den forbindelse om det kunne være hensigtsmæssigt at opstille *yderligere kriterier* for fastsættelsen af kompetencen i tvister, hvor sagsøgte har bopæl i et tredjeland.

Kommissionen er dog opmærksom på, at fælles EU-regler kan øge risikoen for, at der indledes parallelle søgsmål ved domstole i både en medlemsstat og et tredjeland og foreslår derfor en række foranstaltninger for at imødegå dette problem.

F.eks. finder Kommissionen, at det bør overvejes, i hvilke tilfælde og på hvilke betingelser EU-landenes domstole bør have mulighed for at *erklære sig inkompetente* til fordel for domstole i tredjelande, samt hvornår retsafgørelser fra tredjelande bør anerkendes og fuldbyrdes i EU.

Endelig foreslår Kommissionen, at man overvejer, om der kan fastsættes fælles EU-regler for virkningen af retsafgørelser truffet ved domstole i tredjelande?

3. Værnetingsaftaler (art. 23)

Kommissionen finder det også nødvendigt at styrke forordningens regler om indgåelsen af såkaldte "værnetingsaftaler"⁷.

En værnetingsaftale er en aftale indgået mellem en sags parter om, at en sag skal anlægges ved en anden domstol end den, der ifølge de almindelige kompetenceregler er kompetent.

Kommissionen ser navnlig problemer i de tilfælde, hvor der indledes parallelle retssager i flere medlemsstater. Ifølge Kommissionen forekommer det her, at en part anlægges sag i en anden medlemsstat end den aftalte med det formål at forsinke en sag. Parten kan på denne måde have held til at omgå en gyldig værnetingsaftale og skabe en kommerciel fordel til sig selv.

For at imødegå disse problemer, foreslår Kommissionen bl.a., at man fritager den domstol, som parterne har aftalt skal tage sig af en sag for forordningens krav om at skulle udsætte en sag, indtil den kompetente domstol er fundet. Ulempen ved denne løsning er ifølge Kommissionen, at man risikerer at stå med to uforenelige retsafgørelser.

En anden løsning kunne være, at man indførte en slags omvendt prioriteringsregel, der betyder, at det er den domstol, som er udpeget ved en værnetingsaftale, der *først* skal tage stilling til, om den har kompetence. Enhver anden

⁷ Værnetingsaftaler er aftaler mellem en sags parter om, at en sag kan eller skal anlægges ved en anden domstol, end hvad der vil følge af de almindelige kompetenceregler.

domstol skal udsætte sin behandling, indtil førstnævnte ret har fastslået sin kompetence.

Endelig foreslår Kommissionen, at der indføres et krav om erstatningspligt for brud på værnetingsaftaler.

4. Industriel ejendomsret

Kommissionen vurderer, at tvister om *industriel ejendomsret* volder særlige problemer i forhold til håndhævelsen af forordningens regler.

Ifølge Kommissionen ser man på dette område ofte parter forsøge at "torpedere" en kompetent domstols udøvelse af sin kompetence ved at indlede søgsmål ved en anden ret. Med denne taktik kan en part have held til at forhindre en anden part i at anlægge sag om *sagens realitet* ved den kompetente ret. I værste fald kan dette føre til, at der slet ikke kan rejses erstatnings-sag.

Det er ifølge Kommissionen ikke blot anerkendelsessøgsmål, der benyttes som torpedoer, men også modkrav med påstand om en industriel ejendomsrets ugyldighed i f.eks., en patentsag.

Da sager om patenters gyldighed skal behandles ved domstolene i den medlemsstat, hvor patentet er registreret, er den ret, som behandler sagen om patentet, forpligtet til at udsætte sagen, indtil sagen vedrørende "gyldigheden" foreligger. Dette kan give betydelige forsinkelser.

Den bedste løsning på problemet er, ifølge Kommissionen, at oprette en fælles *europæisk patentdomstol*, som kan træffe alle afgørelser om gyldighed og krænkelse af europæiske patenter⁸.

Men indtil EU-landene når til enighed om en sådan ordning, vurderer Kommissionen dog, at visse af manglerne vil kunne klares ved at revidere Bruxelles I forordningen. Eksempelvis vil man med fordel kunne styrke de involverede domstoles koordinering af parallelle søgsmål om krænkelse af patenter gennem forbedret kommunikation og samarbejde.

Endelig foreslår Kommissionen at gøre det muligt for en sagsøger at forene sager mod flere forskellige parter ved én domstol, hvis de alle mistænkes for at have krænkelse af et europæisk patent og alle tilhører samme koncern og følger en samordnet politik.

⁸ Kommissionen har desuden foreslået medlemsstaterne, at der indgås en international aftale mellem EU, dets medlemsstater og de øvrige kontraherende parter i den Europæiske Patentkonvention.

5. Litispendens og indbyrdes sammenhængende krav (art. 27)

Også forordningens generelle krav om såkaldt *litispendens* bør ifølge Kommissionen overvejes.

Bestemmelsen om litispendens indebærer, at hvis en sag anlægges parallelt ved domstole i forskellige medlemsstater, skal den domstol ved hvilken sagen er anlagt sidst udsætte den, indtil den anden domstol har fastslået kompetencen.

Kommissionen foreslår bl.a., at problemet kan afhjælpes ved at styrke kommunikation og samarbejde mellem de involverede domstole.

Hvad angår forordningens krav om *sammenhængende krav*, foreslår Kommissionen, at det bør overvejes at åbne op for, at der på EU-plan kan anlægges samlede sager og/eller mod flere parter.

6. Foreløbige retsmidler (art. 31)

Kommissionen ser også vanskeligheder i forbindelse med anvendelsen af forordningens bestemmelser om såkaldt "foreløbige retsmidler".

Et problem kan opstå i forbindelse med de såkaldt "*sikrende foranstaltninger*", som en domstol ifølge forordningen kan fastsætte uden indkaldelse af sagsøgte, og som kan fuldbyrdes uden forudgående forkyndelse for sagsøgte. EF-Domstolen har tidligere fastslået, at sådanne retsmidler uden indkaldelse af sagsøgte, ikke er omfattet af forordningens regler⁹.

Kommissionen finder derfor, at det her kunne være hensigtsmæssigt at få præciseret, om en kendelse, som alene er afsagt på grundlag af den ene parts anmodning, kan anerkendes og fuldbyrdes, hvis blot den anden ikke-hørte part *efterfølgende har haft mulighed for at anfægte kendelsen*.

Et andet problem kan opstå i forbindelse med retskendelser, som tager sigte på at fremskaffe oplysninger og beviser.

EF-Domstolen har her tidligere fastslået, at en kendelse om vidneafhøring med henblik på at give den begærende part mulighed for at vurdere det formålstjenlige i at anlægge sag, ikke er omfattet af begrebet "foreløbige" herunder "sikrende retsmidler".

Kommissionen finder, at det ville give en bedre retsbeskyttelse, hvis man fik fastslået, at kompetencen med hensyn til sådanne foranstaltninger foruden at tilkomme de retter, der kompetence til at behandle hovedsagen, også tilkommer retterne i de medlemsstater, hvor de ønskede oplysninger eller beviser befinder sig.

⁹ Sag C-125/79 (Denilauler).

Dette er ifølge Kommissionen navnlig vigtigt i sager om *intellektuel ejendomsret*, hvor beviser ofte skal sikres gennem undersøgelseskendelser og beslaglæggelser, samt i *søretssager*.

7. Voldgifter

Voldgifter er ikke omfattet af Bruxelles I forordningen. Dette skyldes ifølge Kommissionen, at anerkendelsen og fuldbyrdelsen af voldgiftssager er omfattet af New York-konventionen fra 1958, som alle medlemsstaterne har undertegnet.

Kommissionen vurderer, at Konventionen generelt fungerer tilfredsstillende og derfor bør benyttes som udgangspunkt for yderligere indsats.

Kommissionen mener dog, at der er visse mere specifikke spørgsmål vedrørende voldgift, som bør tages op for at sikre den frie bevægelighed for voldgiftskendelser i Europa, samt for at forhindre at der rejses parallelle sager.

Bl.a. mener Kommissionen, at der er behov for en *delvis ophævelse* af udelukkelsen af voldgiftssager fra forordningens anvendelsesområde, så man kan få et bedre samspil mellem voldgiftssager og retssager. Eksempelvis skal retsafgørelser, som stadfæster voldgiftskendelser, omfattes af forordningens bestemmelser.

En sådan delvis afskaffelse af undtagelsen kunne også åbne mulighed for anerkendelse af retsafgørelser om en voldgiftsaftales *gyldighed*.

Endelig foreslår Kommissionen mere generelt et øget samarbejde mellem domstole og voldgiftsretten om eksempelvis voldgiftsaftalers gyldighed.

Med venlig hilsen

Morten Knudsen
(Tlf. 3695)